

بسم الله الرحمن الرحيم

بررسی تأثیر دو روش آموزش کارگاهی و سخنرانی بر میزان یادگیری
مرتعداران استان ایلام نسبت به حفظ، احیاء و بهره‌برداری از مراتع

۱۳۸۰ / ۲ / ۱۰

توسط:

باسم کاوری‌زاده

پایان‌نامه

ارائه شده به دانشکده تحصیلات تکمیلی به عنوان بخشی از فعالیتهای لازم
برای اخذ درجه کارشناسی ارشد

در رشته

ترویج و آموزش کشاورزی

از

دانشگاه شیراز

شیراز، ایران

012921

ارزیابی و تصویب شده توسط کمیته پایان‌نامه با درجه: عالی

امضای اعضای کمیته پایان‌نامه:

دکتر منصور شاه‌ولی، استادیار بخش ترویج و آموزش کشاورزی (رئیس کمیته)

دکتر عبدالمهدی ریاضی، دانشیار برنامه‌ریزی و آموزش زبان

دکتر محمد جعفر بحرانی، دانشیار بخش زراعت و اصلاح نباتات

بهمن‌ماه ۱۳۷۹

۳۹۳۲۱

تقدیم به

پدر، مادر و خانواده‌ام

تقدیم به

آنانکه آفتاب مهرشان در دلم هرگز غروب نخواهد کرد

۳۶۳۲۱

سپاسگزاری

خداوند متعال را سپاس، که در پرتو عنایات خاصه‌اش توفیق یافتم تا در راهی گام بردارم که اولیانش همواره آنرا ستوده‌اند و طالبان وصالش در این راه بوده‌اند.

دروود بی پایان، به خانواده‌ام که سنگهای بنیادین بنای فکرم را مدیون تربیت اولیه آنان هستم.

سپاس بی‌انتهای خود را تقدیم به اندیشمندانی می‌دارم که ساقیان دانش و معرفتند و جرعه‌های دانش از دستان پرمهرشان نوشیده‌ام و در سایه رهنمودهایشان برای اعتلای علم و شعور خویش در حد توان کوشیده‌ام. استاد راهنمای ارجمندم دکتر منصور شاه‌ولی که همواره راهگشا بوده‌اند، جناب آقای دکتر عبدالمهدی ریاضی و جناب آقای دکتر محمدجعفر بحرانی، اساتید محترمی که با ارائه نظرات اصلاحیشان، کمک شایانی مبذول داشته‌اند، قدرشناس دوستان و همراهانم هستم که نقش رفتار و گفتار نیکشان همیشه بر لوح ضمیرم خواهد ماند.

امید آنکه این قدرشناسی اندک پیش‌کشی باشد در قبال همیاری و همکاری صمیمانه آنان.

قدردانی

این پایان‌نامه در قالب طرح قرارداد همکاری فیما بین دفتر همکاری‌های علمی و مشاوره‌ای دانشگاه شیراز با اداره کل منابع طبیعی استان ایلام و دفتر آموزش سازمان جنگلها و مراتع کشور، وزارت جهادسازندگی، اجرا گردید و هزینه‌های آن بوسیله اداره کل و دفتر آموزش مذکور تأمین گردید. بدینوسیله از همکاری آنان تشکر و قدردانی می‌شود.

چکیده

بررسی تأثیر دو روش آموزش کارگاهی و سخنرانی بر میزان یادگیری مرتعداران استان ایلام نسبت به حفظ، احیاء و بهره‌برداری از مراتع

توسط:

باسم کاوری زاده

مطالعات بسیاری نشان می‌دهند که پذیرش ایده‌های نوین در افراد به کمک آموزش بهبود می‌یابد. هدف این پژوهش نیز، بررسی تأثیر دو روش آموزش کارگاهی و سخنرانی بر میزان یادگیری مرتعداران استان ایلام بود که به روش نیمه تجربی و طرح یک گروه کنترل به کمک پیش‌آزمون - پس‌آزمون انجام گردید. شصت نفر از مرتعداران استان ایلام که دارای پروانه چرا بودند، نمونه مورد مطالعه را تشکیل دادند. داده‌ها به کمک پرسشنامه با پرسش‌های باز جمع‌آوری گردیدند. برای تعیین روایی آنها از روایی محتوایی و برای سنجش پایایی، از پایایی بین‌کدگذار استفاده گردید. برای واکاوی داده‌ها از آماره‌های توصیفی و تحلیلی استفاده شد. نتایج نشان می‌دهند که، پیش از برگزاری آموزشها و پس از آنها مرتعداران تفاوت معنی‌داری دارند. همچنین مقایسه شرکت‌کنندگان در آموزشها با گروه شاهد، گویای نتایج مشابهی است. این یافته‌ها مبین آن است که آموزشهای انجام شده میزان یادگیری مرتعداران را نسبت به

شناخت، حفظ، احیاء و بهره‌برداری از مراتع به طور مؤثری تغییر داده‌اند. مقایسه دو روش آموزش کارگاهی و سخنرانی نشان داد که شناخت مرتعداران از مرتع به طور معنی‌داری تغییر کرده است و گویای این نکته است که این دو روش، از این لحاظ کارکرد مشابهی دارند ولی برای حفظ، احیاء و بهره‌برداری از مرتع تفاوت معنی‌داری دارند. یافته اخیر مبین این نکته است که آموزش به شیوه کارگاهی، یادگیریهای لازم را برای حفظ، احیاء و بهره‌برداری از مراتع برای مرتعداران بهتر فراهم کرده است. مقایسه آموزشها بین مرتعداران با ویژگیهای فردی، اقتصادی و اجتماعی متفاوت نیز نشان داد که روش آموزش کارگاهی برای مرتعداران زیر ۴۰ سال و با سطح سواد بالاتر از ابتدایی و کوچ‌رو کارکرد بهتری داشته ولی روش آموزش سخنرانی برای گروه سنی ۴۰-۵۵ سال و آنانی که در شهر زندگی می‌کنند و تعداد دام کمتری دارند، کارکرد بهتری دارد. پیشنهاد می‌شود برای ایجاد شناخت در مرتعداران زیر ۴۰ سال با سطح سواد بالاتر، از آموزشهای کارگاهی استفاده شود. همچنین، برای حفاظت، احیاء و بهره‌برداری از مراتع، روش آموزش کارگاهی بیشتر بکار گرفته شود.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
دوازده	فهرست جداول
هفده	فهرست نگاره‌ها
۱	فصل اول: مقدمه
۷	فصل دوم: مروری بر پیشینه نگاشته‌ها
۷	۱-۲- اهمیت منابع طبیعی
	۲-۲- نقش آموزش در حفظ، احیاء و بهره‌برداری از مراتع
۱۱	۳-۲- بررسی مطالعات پیرامون آموزش
۱۶	۱-۳-۲- مفهوم آموزش
۱۸	۲-۳-۲- اهمیت آموزش
۲۰	۴-۲- طبقه‌بندی هدفهای آموزشی
۲۰	۱-۴-۲- حوزه شناختی
۲۱	۲-۴-۲- حوزه عاطفی
۲۱	۳-۴-۲- حوزه روانی-حرکتی
۲۲	۵-۲- انواع آموزش
۲۳	۶-۲- بررسی نظریات مرتبط با روشهای آموزش
۲۳	۱-۶-۲- مفهوم روش آموزشی
۲۴	۱-۱-۶-۲- روشهای نمایشی

- ۲۵ ۲-۱-۶-۲- روش آموزشی اکتشافی
- ۲۷ ۲-۱-۶-۲- روشهای مبتنی بر انتقال
- ۲۷ ۲-۱-۶-۴- روشهای نوین تدریس
- ۳۲ ۲-۷-۷- روش سخنرانی
- ۳۳ ۲-۷-۱- موارد بکارگیری روش سخنرانی
- ۳۴ ۲-۷-۲- مزایای روش سخنرانی
- ۳۵ ۲-۷-۳- معایب روش سخنرانی
- ۳۶ ۲-۸-۱- کارگاه آموزشی
- ۳۸ ۲-۸-۱- فلسفه آموزش به روش کارگاهی
- ۴۰ ۲-۸-۲- موارد بکارگیری کارگاه آموزشی
- ۴۱ ۲-۸-۳- مزایای روش کارگاهی
- ۴۱ ۲-۸-۴- معایب روش کارگاهی

۹-۲- مقایسه روشهای آموزشی سخنرانی

۴۲ و کارگاه آموزشی

فصل سوم: روش پژوهش

- ۴۷ ۲-۱- مبانی نظری پژوهش
- ۵۰ ۲-۲- نوع پژوهش
- ۵۳ ۲-۳- منطقه مورد مطالعه
- ۵۳ ۳-۱-۳- موقعیت جغرافیایی
- ۵۴ ۳-۲-۲- سیمای منابع طبیعی استان
- ۵۴ ۳-۲-۱- مرتع

- ۳-۴- جامعه آماری مورد مطالعه ۵۷
- ۳-۵- نحوه اجرای آموزش و جمع‌آوری داده‌ها .. ۵۸
- ۳-۶- پرسش‌های پژوهش ۶۱
- ۳-۷- ابزار سنجش ۶۲
- ۳-۸- آزمون ابزار سنجش ۶۲
- ۳-۸-۱- روایی و پایایی ابزار سنجش ۶۲
- ۳-۹- نحوه کدگذاری داده‌ها ۶۴
- ۳-۱۰- تجزیه و تحلیل داده‌ها ۶۴
- فصل چهارم: یافته‌ها ۶۵**
- ۴-۱- توصیف نمونه مورد مطالعه ۶۵
- ۴-۱-۱- وضعیت گروه‌های سنی ۶۵
- ۴-۱-۲- وضعیت تحصیلات ۶۶
- ۴-۱-۳- محل تولد و زندگی ۶۶
- ۴-۱-۴- وضعیت اسکان ۶۶
- ۴-۱-۵- وضعیت شغلی ۶۷
- ۴-۱-۶- تعداد دام ۶۷
- ۴-۱-۷- سابقه مرتعداری ۶۷
- ۴-۱-۸- وسعت مراتع ۶۷
- ۴-۱-۹- داشتن شریک ۶۸
- ۴-۱-۱۰- میزان زمین زراعی ۶۸
- ۴-۱-۱۱- داشتن نگهبان ۶۸
- ۴-۱-۱۲- دریافت کمک ۶۹
- ۴-۲- توصیف پاسخ مرتعداران به پرسش‌ها ۶۹

- ۷۴-۳-۴- بررسی میزان تأثیر آموزش ۷۴
- ۱-۳-۴- بررسی تأثیر آموزش از طریق
مقایسه نتایج پیش‌آزمون -
- ۷۴- پس‌آزمون در روش آموزش کارگاهی
- ۲-۳-۴- بررسی تأثیر آموزش از طریق مقایسه
نتایج پیش‌آزمون - پس‌آزمون در
- ۷۵- روش آموزش سخنرانی ۷۵
- ۳-۳-۴- بررسی تأثیر آموزش از طریق مقایسه
نتایج بین شرکت‌کنندگان در کارگاه
- ۷۶- آموزشی و گروه شاهد ۷۶
- ۴-۳-۴- بررسی تأثیر آموزش از طریق مقایسه
نتایج بین شرکت‌کنندگان در آموزش
- ۷۶- سخنرانی و گروه شاهد ۷۶
- ۵-۳-۴- بررسی تأثیر آموزش از طریق مقایسه
نتایج بین شرکت‌کنندگان در آموزش
- ۷۷- کارگاهی، سخنرانی و گروه شاهد ۷۷
- ۴-۴- مقایسه تأثیر آموزش بین مرتعداران از لحاظ
- ۷۹- ویژگیهای فردی، اقتصادی و اجتماعی ۷۹
- ۱-۴-۴- روش آموزش کارگاهی ۷۹
- ۱-۱-۴-۴- ویژگیهای فردی ۸۰
- ۲-۱-۴-۴- ویژگیهای اقتصادی ۸۳
- ۳-۱-۴-۴- ویژگیهای اجتماعی ۸۷
- ۲-۴-۴- روش آموزش سخنرانی ۸۹

۹۰	۴-۲-۱-ویژگیهای فردی
۹۳	۴-۲-۲-ویژگیهای اقتصادی
۹۸	۴-۲-۳-ویژگیهای اجتماعی
۹۹	۴-۵-مشاهدات
۱۰۱	فصل پنجم: بحث، نتیجه‌گیری و پیشنهادات
۱۰۲	۵-۱-تأثیر آموزش
۱۰۳	۵-۱-۱-تأثیر آموزش به روش کارگاهی
۱۰۵	۵-۱-۲-تأثیر آموزش به روش سخنرانی
		۵-۱-۳-مقایسه تأثیر آموزش به دو روش
۱۰۶	کارگاهی و سخنرانی
		۵-۲-مقایسه تأثیر آموزش از لحاظ ویژگیهای
۱۰۸	فردی، اقتصادی و اجتماعی
۱۰۸	۵-۲-۱-روش آموزش کارگاهی
۱۰۸	۵-۲-۱-۱-ویژگیهای فردی
۱۱۰	۵-۲-۱-۲-ویژگیهای اقتصادی
۱۱۰	۵-۲-۱-۳-ویژگیهای اجتماعی
۱۱۱	۵-۲-۲-روش آموزش سخنرانی
۱۱۱	۵-۲-۲-۱-ویژگیهای فردی
۱۱۲	۵-۲-۲-۲-ویژگیهای اقتصادی
۱۱۴	۵-۲-۲-۳-ویژگیهای اجتماعی
۱۱۴	۵-۳-پیشنهادها
۱۱۷	منابع
		صفحه عنوان و چکیده به زبان انگلیسی

فهرست جداول

صفحه

جدول

- جدول: ۱-۲- وضعیت اراضی استان ایلام به تفکیک
نوع اراضی ۵۵
- جدول: ۲-۳- وضعیت اراضی مرتعی استان ایلام
به تفکیک نوع مرتع ۵۵
- جدول: ۳-۳- وضعیت اراضی جنگلی استان ایلام
به تفکیک نوع جنگل ۵۶
- جدول: ۳-۴- وضعیت اراضی استان به تفکیک شهرستان
جدول: ۳-۵- تعداد و نوع پرسشنامه‌های تکمیل شده
در پژوهش ۶۱
- جدول: ۴-۱- میانگین و جمع پاسخ مرتعداران به سؤالات
مربوط به شناخت در دو روش آموزش
کارگاهی و سخنرانی ۷۰
- جدول: ۴-۲- میانگین و جمع پاسخ مرتعداران به سؤالات
مربوط به حفظ در دو روش آموزش
کارگاهی و سخنرانی ۷۱
- جدول: ۴-۳- میانگین و جمع پاسخ مرتعداران به سؤالات
مربوط به احیاء در دو روش آموزش
کارگاهی و سخنرانی ۷۲
- جدول: ۴-۴- میانگین و جمع پاسخ مرتعداران به سؤالات

- مربوط به بهره‌برداری در دو روش آموزش
 ۷۳ کارگاهی و سخنرانی
- جدول: ۴-۵- مقایسه میانگین متغیرهای مورد مطالعه
 در پیش‌آزمون- پس‌آزمون در روش
 ۷۴ آموزش کارگاهی
- جدول: ۴-۶- مقایسه میانگین متغیرهای مورد مطالعه
 در پیش‌آزمون- پس‌آزمون در روش
 ۷۵ آموزش سخنرانی
- جدول: ۴-۷- مقایسه میانگین متغیرهای مورد مطالعه
 بین شرکت‌کنندگان در کارگاه آموزشی
 ۷۶ با گروه شاهد
- جدول: ۴-۸- مقایسه میانگین متغیرهای مورد مطالعه
 بین شرکت‌کنندگان در آموزش به روش
 ۷۷ سخنرانی و گروه شاهد
- جدول: ۴-۹- مقایسه میانگین متغیرهای مورد مطالعه
 در روش کارگاهی، روش سخنرانی و
 ۷۸ گروه شاهد
- جدول: ۴-۱۰- مقایسه متغیرهای مورد مطالعه بین
 ۸۰ گروه‌های سنی سه‌گانه
- جدول: ۴-۱۱- مقایسه متغیرهای مورد مطالعه بین
 ۸۱ شرکت‌کنندگان با سطح تحصیلات سه‌گانه
- جدول: ۴-۱۲- مقایسه متغیرهای مورد مطالعه در بین
 ۸۲ شرکت‌کنندگان از لحاظ محل تولد

- جدول: ۴-۱۳- مقایسه متغیرهای مورد مطالعه در
 بین مرتعداران از لحاظ محل زندگی ۰۰۰۰۰۰ ۸۲
- جدول: ۴-۱۴- مقایسه متغیرهای مورد مطالعه در بین
 مرتعداران دارای یک شغل (دامدار) و
 مرتعداران دارای دو شغل (دامداری و
 کشاورزی) ۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰ ۸۳
- جدول: ۴-۱۵- مقایسه متغیرهای مورد مطالعه بین
 مرتعداران با تعداد دام مختلف ۰۰۰۰۰۰۰۰۰ ۸۴
- جدول: ۴-۱۶- مقایسه متغیرهای مورد مطالعه در بین
 مرتعداران از لحاظ وسعت مرتع آنان ۰۰۰۰۰ ۸۴
- جدول: ۴-۱۷- مقایسه متغیرهای مورد مطالعه در بین
 مرتعداران از لحاظ مقدار زمین کشاورزی
 آنان ۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰ ۸۵
- جدول: ۴-۱۸- مقایسه متغیرهای مورد مطالعه در بین
 مرتعداران از لحاظ نوع کمکهای دریافتی
 آنان: نهال ۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰ ۸۶
- جدول: ۴-۱۹- مقایسه متغیرهای مورد مطالعه در بین
 مرتعداران از لحاظ نوع کمکهای دریافتی
 آنان: بذر ۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰ ۸۶
- جدول: ۴-۲۰- مقایسه متغیرهای مورد مطالعه در بین
 مرتعداران از لحاظ نوع کمکهای دریافتی
 آنان: وام ۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰ ۸۶
- جدول: ۴-۲۱- مقایسه متغیرهای مورد مطالعه در بین

مرتعداداران از لحاظ نوع کمکهای دریافتی

۸۷ آنان: کود

جدول: ۴-۲۲- مقایسه متغیرهای مورد مطالعه در بین

مرتعداداران از لحاظ بکارگرفتن نگهبان

۸۸ برای مراتع

جدول: ۴-۲۳- مقایسه متغیرهای مورد مطالعه در بین

مرتعداداران با شریک و بدون شریک

جدول: ۴-۲۴- مقایسه متغیرهای مورد مطالعه در بین

۸۹ مرتعداداران از لحاظ وضعیت اسکان آنان

جدول: ۴-۲۵- مقایسه متغیرهای مورد مطالعه در بین

۹۰ سه گروه سنی مرتعداداران

جدول: ۴-۲۶- مقایسه متغیرهای مورد مطالعه در بین

۹۱ مرتعداداران از سطح تحصیلات آنان

جدول: ۴-۲۷- مقایسه بکارکرد روش آموزشی سخنرانی

پیرامون متغیرهای مورد مطالعه از لحاظ

۹۲ محل تولد

جدول: ۴-۲۸- مقایسه متغیرهای مورد مطالعه در بین

۹۲ مرتعداداران از لحاظ محل زندگی آنان

جدول: ۴-۲۹- مقایسه متغیرهای مورد مطالعه در بین

۹۳ مرتعداداران از لحاظ تعداد شغل آنان

جدول: ۴-۳۰- مقایسه متغیرهای مورد مطالعه در بین

۹۴ مرتعداداران از لحاظ تعداد دام آنان

جدول: ۴-۳۱- مقایسه متغیرهای مورد مطالعه در بین